

■ Obr. 1 Rekonstrukce scény ze života v pravěku na sídlišti v Algabě

■ Obr. 2 Letecký pohled na pravěké sídliště v Algabě

Projekt Algaba v Rondě: sjednocený přístup k experimentální archeologii

Projekt Algaba začal jako iniciativa skupiny lidí z různých oborů, kteří sdíleli stejný cíl – poznání pravěku. La Finca Algaba („Farma Algaba“) sama o sobě poskytovala ideální místo pro archeologický experiment a analýzy, vzdělávání a konzervaci kulturního a přírodního dědictví. Bylo zde rekonstruováno pravěké sídliště, aby se prověřily současné teorie. Výsledkem toho experimentu byly vzdělávací programy.

■ Maria Sánchez ELENA, Juan Terroba VALADEZ, Francisco Moreno JIMÉNEZ, David García GONZÁLEZ, Maria Fernández de Heredia HERNÁNDEZ, Francisca Pereña HUERTAS, Patricia Ojeda DURÁN (Španělsko)

Úvod

V polovině 80. let byl vytvořen experimentální archeologický workshop TAER (Taller de arqueología experimental en Ronda / workshop experimentální archeologie v Rondě). Účastnili se ho lidé různých

řemesel, workshop se věnoval pracovním metodám, které si mohli pravěcí lidé na jihu Iberského poloostrova osvojit. Projektu se účastnil také výzkumný tým Univerzity v Granadě, zaměřený na studium pozdní doby kamenné v Serrania de Ronda (Málaga).

Od začátku existovalo v Algabě mnoho skupin studujících pravěké společnosti, mezi nimi TAER. Konaly se pravidelné archeologické konference, pořádaly se výstavy v La Cueva de las Ventanas (Píñar, Granada) a vznikaly reprodukce archeologických prvků pro Centro de interpretación de la Cueva de Los Enebralejos (Prádena, Segovia) (Tarancón et al. 2004: 217-226). Algaba spolupracovala s muzeem v Rondě a dalšími institucemi.

Na základně těchto aktivit a zkušeností byl projekt Algaba zformován na začátku roku 2000 a vyvrcholil v roce 2004 rekonstrukcí sídliště z pozdní doby kamenné a vytvořením centra pro rozšiřování získaných archeologických poznatků a kritické posouzení kulturního dědictví a jeho společenské hodnoty.

Experimentální archeologie vzbudila v posledních letech

ve Španělsku velký zájem, důkazem je první konference o experimentální archeologii v Santanderu (Cantabria, Španělsko) v roce 2005. Druhá mezinárodní konference experimentální archeologie se konala v Rondě v roce 2008. První kongres otevřel debatu o roli experimentální archeologie. Dosud byla využívána spíše pro podporu vzdělávání nebo alternativního turistického ruchu, než aby byla pozornost upřena na výzkumné možnosti a samotnou podstatu experimentální archeologie. Potřebujeme jasnější koncept toho, co je experimentální archeologie a co to znamená pro experiment v archeologii (Moreno et al. 2007: 38). To je těžké, pokud nerozlišíme „žáži-

tek“ a „experiment“ (Reynolds 1999: 156-162). Jeden ze způsobů jak archeologové porozuměli pravěkým technikám byl replikací předmětů nebo napodobováním pravěkých technik. Od toho se odvíjí vytvoření pravěkého způsobu života, který mohou praktikovat jak odborníci, tak amatéři, ať už pro účely zábavy nebo vzdělání (García 1992: 46-50).

Pro experimentální archeologii je důležitý vzájemný vztah mezi vědeckým bádáním a jeho výsledky. Proto by měl mít sjednocený přístup k experimentální archeologii na zřeteli také společenské hledisko, aby bylo možné předat poznatky získané z experimentů. Projekt Algaba

■ Obr. 3 Vchod do jednoho z obydlí

■ Obr. 4 Zeď s palisádou a brána na sídlišti (fotografie v článku Juan Terroba, Javier Perez)

■ Obr. 5 Pohled na obydlí

■ Obr. 6 a, b Experimentální činnost s kamennými nástroji

se zaměřuje na spojení mezi experimentální prací a vzdělávacími exkurzemi a kurzy, například při studiu a opracovávání broušených kamenných nástrojů. To znamená, že je nutné obsáhnout celý proces od získání surovin až po každý aspekt zahrnutý do zpracování nástroje.

Pravěké sídliště Algaba

Velký počet archeologických výzkumů v posledních letech přinesl množství dat o životě pravěké společnosti. Nicméně pro návštěvníka – laika je obtížné nálezy interpretovat. Proto byla v posledních letech propagována stavba informačních center blízko lokalit. Rekonstrukce sídliště z pozdní doby kamenné v přírodním prostředí v Algabě je pokus ukázat, jak žili lidé té doby. Byla použita data ze všech studií, které vznikly v jižním Španělsku.

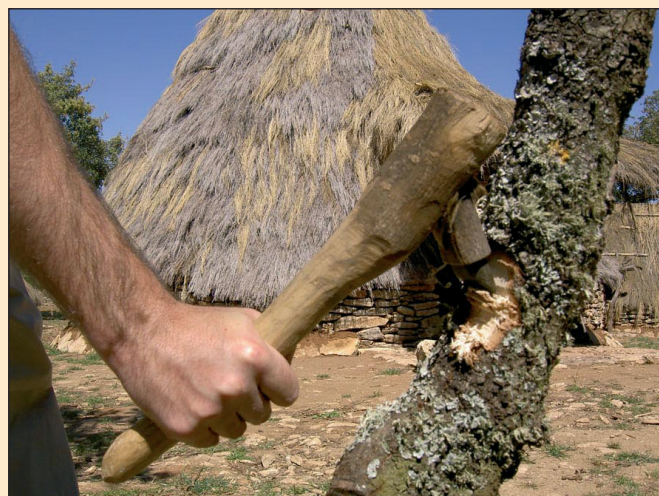
Statek Algaba je úžasný zdroj pro takový projekt, s charakteristikami velmi podobnými těm, které mohlo mít prostředí v této oblasti koncem neolitu a eneolitu. Oblast Rondy je kotlina obklopená horami a protkaná řekami, které utvořily hluboká údolí. To v kombinaci s klimatem vytváří specifickou vegetaci, složenou z korkových dubů a dalších, v jižním Španělsku obvyklých druhů dubů, španělských jed-

lí (*Abies pinsapo*) a dalších jedlí a křovin. U řek rostou topoly a rododendronové porosty.

V oblasti Rondy se vyskytují také hojně nerosty, některé velmi specifické, jako například peridot. Nejrozšířenější je pískovec. Ofit, sopečný kámen, je přítomný v triasových vrstvách. Metaformované horniny, jako je fibroin a amfibolit jsou následovány četnými rulami a břidlicemi. Jsou zde také vrstvy pazourku.

Rekonstrukce sídliště Algaba začala, jakmile se shromáždily všechny informace z výzkumů pozdní doby kamenné v oblasti Rondy. Velmi užitečné byly tak znalosti řemeslníků a místních obyvatel, protože mnoho pracovních postupů a materiálů, které se používaly téměř až dodnes, jsou velmi podobné těm pravěkým. Reprodukci stavebních a řemeslných technik, testováním jejich funkčnosti, odolnosti a chování se ve skutečných podmínkách můžeme získat lepší znalosti o hmotné kultuře a životním stylu těchto pravěkých společností. Využívány byly pouze techniky typické pro pravěké společnosti jižního Španělska.

K projektu bylo vybráno místo jen s několika stromy, které bylo odklopeno 255 metrů dlouhou kamennou zdí o výšce mezi dvěma až čtyřmi metry. Vysoká zeď byla postavena

po částech, obě vnější strany jako první a pak byl vnitřek vyplněn kameny a hlínou. Stavební technice se říká „traba“, plochý kámen se musí klást přes co nejvíce dalších kamenů. Pro stavbu byl použit vápenc z blízkého okolí. Na vrchol zdi byly pokládány velké ploché kameny, aby se po něm mohlo chodit; z vnější strany chrání vrchol zdi ještě metr vysoká palisáda. Přístup nahoru umožňují tři schodiště (postavená bez předlohy v archeologických pramenech) a šikmá rampa. Byly postaveny tři brány; dvě z nich hlavně pro dobytek. Třetí byla inspirovaná branou z eneolitického sídliště v Santa Fe de Mondújar v Almerii, ačkoliv vstup musel být z důvodů bezpečnosti širší (Moreno et al. 2007: 42).

Uvnitř ochranné zdi bylo postaveno deset obydlí a pět dalších bylo postaveno částečně. Nízké kamenné zidky oválného nebo kruhového půdorysu, spojené jilem, zastřešila došková dřevěná střešní konstrukce. V obydlích jsou repliky nástrojů a artefaktů, vyrobené podle vědeckých poznatků, jako jsou pazourkové a broušené nástroje, výrobky z proutí, keramika, vyčíněné kůže, měděné artefakty atd., a také ohniště.

Vně obydlí jsou různé areály určeny k výrobě těchto artefaktů a jiným činnostem, jako

je činění kůže a zpracování kavylu (kavyl byl používán například k výrobě rohoží).

Popsaný areál byl postaven v roce 2004 a pro veřejnost otevřen v roce 2005. Stavby byly vystaveny vlivům počasí s teplotami kolem -10 °C v zimě a 40 °C v létě s větrem až do 70 km/hod. Srážky dosahovaly 800 l/m². I v takových podmínkách použité materiály téměř nezchátraly a vlhkost uvnitř každého domu byla minimální. V zimě, kdy je počasí horší, byly vchody uzavřeny a obydlí vyhřívána žhavými uhlíky v ohništi. Oheň nebylo možné použít jednak kvůli kouři a také kvůli vysoké hořlavosti materiálu.

Můžeme tedy říct, že sídliště bylo postaveno v souladu s archeologickými nálezy z jižního Španělsku a odpovídá místní vegetaci. Dostupné informace o konstrukci střešních jsou vzhledem k povaze materiálu omezené; takže různá obydlí byla postavena z různých materiálů, aby bylo možné srovnat jejich vlastnosti a účelnost.

Spolu s výstavbou sídliště bylo provedeno několik experimentálních programů ve spolupráci s TEAR. Například různé pokusy se štípáním pazourku, aby bylo možné určit techniky použité při výrobě archeologických artefaktů. V pozdní době kamenné se

rozšířila výroba broušené kamenné industrie. Pro její výrobu bylo potřeba použít kámen s odlišnými vlastnostmi. V rámci projektu byl analyzován místní zdroj surovin, stejně jako bylo zjištěno, jak byl kámen získáván a také vztah mezi druhem materiálu a vyráběnými nástroji.

Další hlavní výzkumný program uskutečněný TEAR v Algabě de Ronda je keramika. To zahrnovalo spojení s místní geologií a zhotovení keramických nádob a jejich výzdobu předtím, než byly vypáleny v peci.

Vzdělávací projekt v Algabě de Ronda

Kromě experimentálních archeologických programů popsaných výše, poskytuje Algaba praktický vzdělávací zážitek z pravěku doplněný znalostmi o krajině. Programy jsou naplánovány pro všechny cílové skupiny, od prohlídek s průvodcem až po aktivní workshopy. Nejběžnější jsou školní exkurze (přizpůsobené různým stupňům vzdělání) které dostanou informace o sídlišti, životě, a technologiích v pravěku a mohou vidět ukázky výrobních postupů šetrných k přírodní krásě okolí a nepoškozujících životní prostředí. Výklad je zakončen workshopem. Příležitostně jsou realizovány semináře o různých oblastech experi-

mentální archeologie pro specialisty, kteří zde doplní své zkušenosti.

Literatura

- García Castro, J. A. 1992: "Juegos intercontinentales prehistóricos". *Revista de Arqueología* 136: 46-50.
- Moreno Jiménez, F., Sánchez Elena, M., Terroba Valadez, J., Martínez Fernández, G., Morgado Rodríguez, A., Afonso Marrero, J. A., Moreno González, J. 2007: Un proyecto integral de Arqueología Experimental: el poblado de La Algaba (Ronda, Málaga). In Ramos Sainz, M.L., Gonzalez Urquijo, J.E., Baena Presley, J. (eds.) *Arqueología Experimental en la Península Iberica. Investigación, didáctica y patrimonio*. Reynolds, P. J. 1999: "The Nature of Experiment in Archaeology". In A. F. Harding (ed.): *Experiment and Design in Archaeology in honour of John Coles*. Oxbow Books: 156-162.
- Riquelme Cantal, J. A.; Moreno Jiménez, F. 1999: "La Cueva de las Ventanas. Difusión del Patrimonio Arqueológico". In *Revista de Arqueología* 224: 6-13.
- Tarancón, M. J., Lerín, M., Barrio, R., Ruiz, A., Arellano, O. 2004: "El proyecto interpretativo de la Cueva de Los Enebrales (Prádena, Segovia)". In J. del Val Recio y C. Escribano Velasco (eds.) *Puesta en Valor del Patrimonio Arqueológico en Castilla y León*, Consejería de Cultura de la Junta de Castilla y León, Valladolid: 217-226.

Summary

The Algaba project in Ronda: an integrated approach to experimental archaeology

The Algaba project was formed in 2000 with the aim to explore and challenge current archaeological theories. In 2004, as part of the experimental programme, a replica of a late prehistoric settlement was constructed and educational programmes were subsequently developed.

■ Obr. 7 Experimentální produkce keramiky

■ Obr. 8 Školní exkurze